

Egerek és egerek

Nevelhetőségről, tulajdonságok, jellemvonások, bemaródott szokások megváltoztathatóságáról folyt a beszélgetés. Alamuszi- ból lehet-e nyiltat csinálni, gyávából bátrát, kicsinyesből nagy- lelkűt, sunyiból őszintét? Magyarán, röviden: kutyából szalonnát, Valaki szóba hozta az elefántokat. Ugy hirlik róluk, ha a szeli- dek csordájába betéved egy vad, indiaiak közé egy afrikai, szép lassan hozzájuk szelidül. Másvalaki rögtön megjegyezte, hogy bez- zeg embereknél másként van: "fehérek közt egy európai" nem tesz szép lassan se minden fehéret európaivá. Ebben nem volt vita köz- tünk.

Fehérek viselkedésének megfigyelésére már bőven volt alkal- mam, elefántokéra még nem. De eszembe jutottak róluk az egerek. Pontosabban egy egér.

Eszembe öllött ő. Már is be kell azonban látnom, hogy ő- hozzá se értek jobban, mint az elefánthoz. Legföljebb annyival több a kapcsolatom hozzá, hogy vele már éltem egy fedél alatt, elefánttal még nem. De azt még így se tudom róla, amit a zoo- lógusok, közülük is elsősorban a rágcsálók szaktudósai, bizonyá- ra első ránézésre is tudtak volna, hogy az egérfélék népes rend- jében ő ugyan melyikbe tartozik. Hogy ő hivatalosan és tudomá- nyos rendszer szerint *mus musculus*-e, házi egér, vagy *mus sylvaticus*, erdei egér, esetleg netán *mus musculus hortulanus*, táncoló egér-e? Amig egy fedél alatt éltem vele én bizony mind- három egérfélére jellemző viselkedésmódokat véltem fölfedezni rajta. Mindenekelőtt azt, hogy rejtekezik, szereti a sötétséget,

nesztelenül szalad, ügyesen kúszik, aztán azt, ami kivált a táncoló fajtára vall: nagy gyorsasággal futkos körben vagy egyhelyben forog. Mindez az egérféle rágcsálók tudományos ismérve. Legvégül még azt is, kénytelen voltam tudomásul venni róla, -- holott egy ideig bizonyos illúziókat fűztem hozzá --, hogy kártékony. Ha hagyom, ha hagyjuk -- és most tudományos leírását idézem -- "szokása tömegesen fellépni, és látása undort kelt".

Mivel ilyenformán nem tudtam ez illető egeret pontos latin elnevezésével azonosítani, adtam neki öntevékenyen egyet: *ridiculus mus*, nevetséges egér. Amilyet Horatius egyik versében a vajudó hegyek szülni szoktak. Csak az a baj, hogy ez a saját elnevezésem szintén pontatlan: nem ő a nevetséges, hanem végülis én lettem az. Mindjárt elmondom, hogyan. Addig is adok neki egy másik nevet, pontosabbat: ezópusi egér. *Mus Aesopusiensis*. Amiből kitűnik, hogy a történetke nem kizárólag egérrre vonatkozatható.

A szobához vezető feljáróba múlt ősszel beköltözött egy egér, melegebb éghajlat alá.

-- Egér van a lépcső alatt -- mondta a feleségem a szokottnál sápadtabban.

-- Honnan veszed?

- Láttam. De hallottam is. Figyelj!

Csakugyan mocorgott valami valahol.

-- Csinálj vele valamit.

Hogy mit kellene tennem, nyomban értésemre adta: söprűt hozott, lapátot, egy vödör vizet.

Tudjisten, én szeretem az egeret, legalábbis helyes kis jószágnak tartom. És tudjisten, a nők nem. Talán mert közelebb vannak a néphithez, mely úgy tartja, hogy az egér a halál szimbó-

luma, mesékben, mondákban a gonosz szellem megtestesítője, betegséghezó démonoké. Az álmoskönyvben Gvadányi szerint "az asszonyok szoknyája alá búvó egér: titkos gondolat", más álomfejtők szerint meg "nagybajuszos egér jelez nagy ellenséget". Vagy talán azért nem szeretik, mert olvasták a tudományban, hogy "látása undort kelt". Mindegy, miért nem szeretik, babonából, tudományosan, előítéletből vagy ösztönösen, de nem szeretik és kész. Én minden-
esetre azt mondtam:

-- Hagyjuk szegényt. Isten állatkéja.

Megrökönyödve nézett rám:

-- Ha hagyod, te is az vagy.

-- Én is. Nem tehetek róla.

Aztán elmondtam neki, miért vagyok talán még férfitársaimnál is inkább hajlamos az egérre. Az "Egér" című szindarabban egy fruska, szini nevén Molssand Márta szerepét édesanyám úgy játszotta el egy régi-régi március elején, hogy már a nyolcadik hónapban volt, de mint csitrilány mégis fel tudott ugrani velem a székre egy egér elől.

-- Na látod, ő is székre ugrott az egér elől.

-- Nem erről van szó, hanem arról, hogy ez szerep volt, ő már félig-meddig anya és mégis kislány. Az egér nekem azóta valahogy cimer-állat. Tehát az egér a lépcső alatt marad. Végre van egy saját egerünk.

-- Mégse vagy egészen épeszű.

-- Születés előtti hiba.

Megvannak hát nekem is a magam babonái és megvannak az övéi is. De együtt élni csak úgy lehet, ha tiszteletben tartjuk egymás mániáit. Nagynehezen megegyeztünk, hogy az egér az én

gondom lesz, ő leteszi a söprűt előtte, leveszi a kezét róla, leveszi a szemét is, mert ha csak rágondol, végigfut a hátán a hideg.

--- Össze fog piszkítani mindent, egérszag lesz az egész házban, egyfolytában rág, mert azt talán még te is tudod, hogy különben megnó a foga.

--- Emberségre fogom szoktatni, meglátod.

--- Azt megnézem magannak.

Csönd lett, csak az egér hallatszott, valahol.

Farost-lemezből szögelt, kiszuperált madárházat raktam a lépcső alá --- "ahelyett hogy vennél egy tisztességes egérfogót" ---, betoltam a legsötétebb zugba, mert az egér a sötétet szereti, szalonnabőröket vagdosztam neki, mert hátha házi egér, napraforgómagot meg búzaszemeket szórtam, mert hátha mezei. Ha netán táncoló, az ő baja, parkettje a madárháznak nincs.

Alig két hét múlva Miki már tudta a nevét, füttyentésre kidugta a fejét a madárház kerek ablakán, nézdegélt azzal az értelmes két fekete szemével, két ujjam közül eszegette a szalonnabőrt. Mégiscsak házi egér és nem mezei, nem erdei, nem is táncoló.

--- Megmondtam, ugye! Nevelés kérdése, Beláthatod, hogy van különbség egerek és egerek között. Ez a házunk saját külön egere. Aranyegér.

Mélységes csönd, csak az aranyegér hallatszott, ahogy rágicsálta a szalonnabőrt a kezemből.

--- Már ketten vannak --- mondta a feleségem a negyedik héten, még sokkal sápadtabban. --- De lehet, hogy többen. Évente öt-hatszor fiadzik, kölykei száma négy-hat, sőt néha nyolc.

--- Mi az, megtanultad?

--- Arcorra hegyes, szeme nagy és fekete, fogai száma tizenhat vagy tizennégy, metszőfogai keskenyek, vésőhöz hasonlóak.

Megtanultam, igenis, hogy az egerek tömeges fellépése nagy csapások előhírnökének tekinthető. Tekintsd ezt babonának, én a lexikonból tanultam.

Csakugyan mintha mocorogtak volna valamik, itt-ott.

Magabiztonságom egy kicsit megingott.

— Megrágta a cipődet. Vagy megrágták — mondta a hét végén, kezében cipővel. — Minden ehetőt megesznek, amit pedig nem bírnak megenni, például fát, papírost, azt összerágják, ezért nagyon kártékonyak. Ha tudni akarod, ezt is a lexikonból tanultam.

Tanultam én is valamit: megszegyenülten kinevetni magam. Megtanultam, hogy szalonnabőrrel, füttyel sokmindent lehet, csak életföltételek ellen nevelni nem. Rágcsálókat rágcsálás ellen nem. Elefántot az orrmányról, ragadozót a fogáról, sakált az üvöltözésről leszoktatni nem. Gerinctelenbe gerincet nevelni nem, még egy kiséger gerincét sem.

Fogtam a söprűt, lapátot, vödöröt és nekiláttam. Másnap kerítettem egy egérfogót, mindenesetre. Jó az a háznál.